

Naczelne Dowództwo W. P. Poczta pol.53
(Sztab Generalny).

3968
5.lipca 1920 r.
aa 45

ODDZIAŁ II.

Ew. 4. Nr. 28387/II

Raport Attaché Wojsk.P.P.
w Belgradzie L.196 z dn.
22.6.b.r.

DO

GENERALNEJ ADJUTANTURY NACZELNEGO WODZA

w W a r s z a w i e.

W Załączeniu przesyła się w odpisie raport Attaché
Wojskowego P.P.w Belgradzie za Nr.196 z dnia 22.6.b.r.,
podający sytuację wewnętrzną i zewnętrzną Królestwa
S.H.S.S.J.S.

1 załącznik:

Otrzymują:

Gen.Adjut.Nacz.Wodza,
M.S.Wojsk.Oddział II. Sztabu,
M.S.Zagr.

Szef Oddziału II:

Za zgodność:

Bołdeskuł m.p.

Pułkownik Szt.Gen.

Bołdeskuł

NACZELNE DOWÓDZTWO WOJSK POLSKICH
ADJUTANTURA GENERALNA
WARSAWA

L. Dz. 3968, dnia 11 lipca 1920 r.
Wydział

PIŁSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

-1- Wojas!

S T O S U N K I W E W N Ę T R Z N E

Bardzo ważnym i wskazującym na polepszenie stosunków wewnętrznych w Jugosławji jest wyjazd Następcy Tronu do Sarajewa i Zagrzebia. W zeszłym roku zamierzał następca tronu wyjechać do Sarajewa i Zagrzebia, nie mógł jednak podróży tej uskutecznić, w Sarajewie planowano zamach anarchistyczny, a w Zagrzebiu z powodu antagonizmu Chorwacko-Serbskiego przyjęcie nie było by tak świątecznym, jak przypadek dla następcy tronu w kraju, w którym ten rządzi.

Tego roku przyjęcie następcy tronu w Sarajewie i Zagrzebiu było bardzo świąteczne. Stosunki wewnętrzne polepszają się, rząd wywiera swój wpływ, bandytyzm ustaje.

Stosunki polityczne wewnętrzne poprawiają się, partja chorwatów, którzy dążą do porozumienia z serbami wzięła górę, dzięki staraniom bana Chorwacji Dr. Lagini, Prebićewića i innych wybitnych ludzi z tej partji. Jak już pisaliśmy cała Jugosławja będzie podzielona na "Vojvodine" każda Vojvodina będzie miała autonomję, w nie których zakresach rządu, radykali serbscy nie są zadowoleni z tego, obawiają się, że ta autonomja może zaszkodzić całości państwa, będą się jednak musieli poddać temu, zaczęła się konstytuanta orze-
Knie Większość konstytuanta będzie za autonomją poszczególnych Vojvodin. Obecnie toczą się w parlamencie debaty nad sprawą wyborców do konstytuanta. Socjaliści i klerekali zarządzali prawa głosowania i wyboru dla kobiet. Większość parlamentu nie zgodziła się na to. **K&K**

Konstytuanta przymieni się później po zakończeniu debaty nad ustrojem państwa w parlament.

Ministerjum utworzone z koalicji stara się zaspokoić żądania poszczególnych partji i narodowości, przy obsadzeniu urzędów zostały te żądania uzgłędnione, co bardzo uspakajająco działa na stosunki wewnętrzno-polityczne.

Obawy rozruchów niema.

Ruch bolszewicki prawie że nieistnieje. Są pozytywne wiadomości (dyrektor policji), że bolszewicy rosyjscy wydają wielkie sumy na ruch bolszewicki w Jugosławji i że mają tu swoich agitatorów. Agitacja bolszewicka została bez skutku.

Komuniści chcieli wykorzystać tak z jednej strony drożyznę jak z drugiej strony antagonizm narodowościowy Chorwatów do Serbów, dla swoich celów komunizmu.

⟨ Niezadowolenie robotników i dążenia o polepszenie ich stanu materialnego zostały zaspokojone, robotnik jest bardzo dobrze płacony, a ^{za} antagonizm Chorwatów do Serbów maleje przez to komunizm traci podstawę. ⟩

W Starej Serbji ruch bolszewicki szerzący się między Bułgarami jako anti Serbski jest przez zandarnę wojsko i rzę stłumiony.

S T O S U N K I Z E W N Ę T R Z N E .

BULGARJA.

Bułgarzy starają się wszelkimi siłami utrzymać Caribrod. W sprawie tej prosili o pomoc Rosjan a nawet i Czechów. Interwencje Rosjan i Czechów pozostały bez rezultatu. Bułgarzy rozpoczęli wielką agitację bolszewicką na terenach zajętych przez Serbów a zamieszkałych przez Bułgarów. Agitacja ta pozostała bez skutku.

Serbyja { W ostatnich czasach mówi się dużo tu, szczególnie socjaliści a nawet część demokratów, że trzeba pogodzić się z Bułgarami. Socjaliści i ich prasa zaznacza że z Bułgarami można się pogodzić rezygnując z wcielenia Caribrodu do Jugosławji, nato jednak radykali serbscy zgodzić się nie chcą.

Stosunki do Włoch zmuszają Jugosławję szukać zbliżenia do Bułgarów, ażeby się z tej strony zabezpieczyć

W kołach serbskich opowiada się, że Włosi starają się wpływy swoje w Bułgarji wzmocnić.

Caribrod do tego czasu nie został zajęty przez S.H.S.

-o-o-o-o-o-o-o-

GRECJA

Mimo starań Włoch zjednać sobie Grecję, Grecja niechętnie chciała by mieć Włochów w Albanji. Stosunki Jugosławji do Grecji polepszają się, został zawarty układ handlowy i w tej sprawie Jugosławja idzie Grekom na rękę. *Wspólne* ~~sa~~ *dażenia* Jugosławji z Grecją ~~nie~~ dopuścić, ażeby wpływ Włochów w Albanji się wzmógł.

-o-o-o-o-o-o-o-

MISUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

ALBANJA

Jak już w ostatnich raportach wspomni ąłem, Serbom udało się zjednać sobie ludność Albanji. Serbowie ukazali swoje zdeinteresowanie co do okupacji terenów w Albanji, w przeciwieństwie do Włoch. Po drugie orzekli się

za niepodległością i autonomję Albanji.

Serbowie agitowali, że Włosi chcą podzielić Albanję na 2 części, z tego północna część miała by przypaść Jugosławji a południowa Włochom. I wykorzystali te agitacje tak, że cała ~~Narodowość~~ ^{niemowlis} Albanji zwróciła się przeciw Włochom.

Bandy albanskie, którym serbowie potajemnie dostarczają broń zaatakowały garnizony włoskie. Oddziały włoskie w głębi kraju zostały lub zniszczone lub musiały się wycofać, obecnie Włosi zajmują Valonę, Durazo i Skutari. W tych miejscowościach wzmocnili Włosi swoje załogi.

Według wiadomości jugosławiańskich, albanczyzy pobili Włochów koło Valony, zabrali 1500 żołnierzy i 36 oficerów do niewoli, zdobyli 4 armaty i 12 karabinów maszynowych.

Dnia 16 czerwca r.b. Poseł do parlamentu jugosł. Milutin Drajević wniósł interpelację z zapytaniem, czy prawda że Essad-Pasza zabity i z jakiego powodu. Prezydent ministrów Vesnić odpowiedział, że jest prawda. Essad-Pasza został zabity powody nie są jeszcze znane. Równocześnie minister Vesnić powiedział że rząd i cały Naród jugosł. ubolewa nad tem nieszczęściem Narodu albanskiego, i wyraża swoje ubolewanie nad tem czynem i składa wyrazy kondolencji, tak familji umarłego, jak i całemu Narodowi albanskiemu, który tak jak Jugosławiani walczył o swoje prawa i wolność.

Przy tej sposobności zaznaczył, że węzły przyjaźni Albanji z Serbją są stare i że nigdy niebyło między Albanją i Serbją nieporozumień. Aczkolwiek Essad-Pasza nie mógł ujrzeć przymierze ściśle między Albanją i Serbją, to przez jego śmierć sprawa prędzej przyjdzie do skutku, pokazali się prawdziwi przyjaciele Narodu Albanskiego i przyjaźń między Albanją a Jugosławją będzie braterska i wierna.

W ostatnich czasach gazety Jugosławiańskie podały telegraficzne wiadomości, że oddziały D'Anunzia zajęły Sušak.

W Sušaku do tego czasu były oddziały wierne rządowi Włoskiemu. Poseł do parlamentu jugosł. Segović z klubu narodowego wniósł interpelację w sprawie Sušaku. Przewodniczący ministrów Dr. Vesnić odpowiedział, że rząd niema potwierdzenia, ażeby D'Anunzio zajął Sušak, i że będzie siłą zbrojną bronił sprawy Sušaku. Jak już depeszą szyfrową, zawiadomieniem zostały wysłane z obszaru I armii 3 pułki piechoty i jeden pułk kawalerji do rejonu IV armii (do Zagrzebia i okolicy.).

Posłowie jugosławiańscy trzymali mowy w parlamencie, w której zaznaczają, że jeżeli albanczyce bronią swe go kraju z orężem w ręku, dlaczego rząd S.H.S. zachowuje się w tej sprawie tak pasywnie, i pozwala ażeby bandyci włoscy okupowali miasta i wsie jugosławiańskie.

W gazetach jugosławiańskich pojawiły się artykuły, że już najwyższy czas ażeby rząd sprawę tą rozstrzygnął ~~orzędem~~.

Aczkolwiek chwilowo D'Anunzio nie okupował Sušaku to są wiadomości, że żołnierze i oficerowie D'Anunzia są w ścisłym kontakcie między sobą, i że wojska włoskie obiecały pomoc ardytom D'Anunzia w razie ataku jugosław. na Rječę.

Generał włoski Garibaldi, który zwiedzał te części Dalmacji, którą okupują Włosi, wygłosił w Zadarze mowę, w której zaznacza że Zadar (Zara) jest czysto włoskiem miastem, że tam można się kapać w kulturze włoskiej.

Poseł do parlamentu Dr. Verk napisał otwarty list do Generała Garibaldeggo, w którym zarzuca włoskom że dopiero po zniszczeniu wszystkiego co było jugosławiańskie, dopiero gdy wszystkich, którzy mówią po jugosławiańsku aresztowano, dopiero w tedy w małej zbrudzonej włoskości mógł się kapać ale i zbrudzić. Verk mówi dalej, że to jest kłamsstwo jako by Chować nienawidził Serbów i nie życzyli sobie

połączenia z Jugosławią. Wszyscy słowianie są jednej myśli. On Dr. Verk jest też chorwatem i on i wszyscy jego współpatryoci życzą sobie połączenia z Jugosławią.

-o-o-o-o-o-o-o-o-

Węgry

Z ramienia rządu węgierskiego przyjechał do Pečuha (Peć Finfkirchen) pułkownik węgierski Marcy delegat rządu węgierskiego, ażeby przygotować objęcie miasta i okolicy Pečuha, po wycofaniu wojsk serbskich.

Pećuj ma należeć do Węgier w myśl traktatu pokojowego. Obecnie są tam jeszcze wojska serbskie.

Robotnicy kopalni węgla w Pećuhu wraz z innymi robotnikami urządzili wielkie zgromadzenie. Na tem zgromadzeniu protestowano przeciw przyłączeniu tej okolicy do Węgier. W toku mowy robotnicy powiedzieli że z bronią w rękę będą sprzeciwiać się okupacji wojsk węgierskich.

Jeden z mówców delegat socjalistyczny Smira wygłosił mowę, w której gani rządy Horthego na Węgrzech i powiedział, że wszyscy robotnicy będą walczyć przeciw Węgom niech armja węgierska z Horthym nieodwazy się wkroczyć do Pečuha, gdyż tu ją będzie czekała wielka porażka.

Rząd S.H.S. popiera dążenia robotników.

Cała inteligencja tej okolicy oczekuje z największą radością przybycia węgrom.

-o-o-o-o-o-o-o-o-

TEREN PLESBISCYTOWY

w K a r y n t j i

W rejonie plesbiscytu w Karyntji odbyły się zgromadzenia, na których wystąpiono z protestem przeciw wysyłaniu żywności z Jugosławji do Austryji. Ludność miejscowa słowenska na terenach plesbiscytu w Karyntji uzala się że żywność wysłana z Jugosławji do K&XXXXX Austryji jest w największej części wysłana w sprne terena plesbiscytowe. I tu żywnością tą prowadzi się propaganda, każdy, który otrzymuje żywność musi się oświadczyć że będzie głosował za przynależnością Karyntji do Jugosławji.

Włosi popierają propagandę anti jugosłowiańską dostarczają żywności z Włoch na terena plesbiscytowe i oddaje w ręce niemieckie. W Paryżu Włosi robią wszelkie starania aby terena plesbiscytowe przypadły Austryji.

Rząd S.H.S. jest pewny, że 80% ludności orzecze się za przynależnością do Jugosławji.

-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-

R O S J A

Cała Jugosławja jest napełniona Rosjanami w S.H.S. ma przybywać około 40.000 Rosjan.

W ostatnich czasach Rosjanie ucichli, przestali politykować i starają się zapewnić sobie egzystencję. Dużo z nich znalazło stanowiska i zatrudnienia. Około 16 profesorów rosyjskich wykłada na uniwersytecie w Belgradzie. Dużo inżynierów znalazło rozmaite zatrudnienia. Agronomi są zajęci w dobrach Państwowych po byłej Austryji. Reszta Rosjan po rozmaitych ministerjach lub urzędach rządowych i prywatnych, szczególnie, którzy mieli znajomość i protekcję.

Rząd S.H.S. wydał zlecenie ażeby wszyscy Rosjanie którzy nie mają żadnego zajęcia w Belgradzie opuścili Belgrad, powodem tego brak mieszkań i wielka drożyzna wywołana przybyciem Rosjan.

Rząd SHS. wyznacza miejsce pobytu sam uzględniając prośby. W ostatnich czasach rząd SHS. wydał rozporządzenie, ażeby nie dawać pozwolenia na przyjazd Rosjan do Jugosławji. Straż pograniczna wstrzymuje wjazd i robi rząd SHS. wielkie trudności przy udzielaniu pozwolenia przyjazdu.

W Belgradzie wychodzi rosyjska gazeta tytuł "RUSKAJA GAZETA" organ myśli niepodległej.

Redaktorem tej gazety jest niejaki Joel de Moncklaire był on w departamencie policji M.S. wewnątrz. w Petersburgu. Jest zdecydowany germanofil i reakcjonista.

W pierwszych numerach gazeta rosyjska wystąpiła przeciw Francji i Angliji, zarzucała Francuzom że zdradzili Rosję, że nieprzyszli z pomocą Denikinowi, mówi że niewysłał żadnej armii do Rosji. Ze pieniądze, które Francja pożyczka

Rosji nie będą nigdy zwrócone, gdyż został zwrócony ten
ze Rosja walczyła dla Francji ażeby ta otrzymała miljarde
niemieckie i Alzację. Dług swój pieniężny zapłaciła Rosja
obficie krwią żołnierzy swoich.

Teraz przeciwnie, Rosjanie mówią, że Francja chce
mieć wielką Rosję już nawet jedynie dla tego, ażeby mogła
odzyskać stracone miljarde.

Cały atak Rosjan zwrócił się przeciw Angliji,
której zarzucają, że dąży do pokoju z Rosją ażeby mogła
prowadzić handel z Rosją, mówią, że Anglija chce grabić, że
chce z palącego się domu kraść co można.

G e r m a n o f i l i z m rosyjski

Jak całe społeczeństwo rosyjskie tak i prasa
są bardzo ze przymierzem z Niemcami, Rosjanie mówią, że
kultura sławińska jest oparta na kulturze niemieckiej
Niemcy mają najwięcej zrozumienia dla duszy sławiankiej.
w krwi niemieckiej jest bardzo dużo przymieszki krwi
~~niemieckiej~~ sławiankiej.

Jeżeli Niemcy i Sławianie pogodzą się, oba te
Narody mogą jedynie przyczynić się do rozkwitnienia się
kultury w najwyższym stopniu, dlatego też każdy z obydwóch
obozów powinien dołączyć wszystkich starań ażeby nastąpiło
porozumienie między Niemcami i Sławianami.

AGITACJA ROSYJSKA przeciw POLSCE .

W agitacji swej przeciw Polsce, Rosjanie zarzuca
ją Polakom, że wspólnie z Petlurą chcą stworzyć Ukrainę, aże
by Rosję rozwiartkować. Rosjanie mówią, że jeżeli Polacy
chcą ten plan przeprowadzić to muszą się do nowej wojny z
Rosją przygotować.

Bolszewizm minie ale Rosja nie minie. Rosjanie
będą Kijów to rdzenne miasto rosyjskie bronić i walczyć
o nie jak Francuzi walczyli o Alzację i Lotaryngję.

Jak długo walczyli Polacy z bolszewikami tak długo cieszyli się Rosjanie, ale teraz nawet bolszewicy bronią Rosję i wojna nie jest wojna bolszewicka ale wojna Rosjan przeciw Polakom.

Rosjanie zarzucają, że Polacy zawsze byli przeciwni sławianstwu, że zawsze prowadzili swoją politykę niesławiańską, kiedy Rosjanie walczyli z Tatarami i Turkami i Rosja była osłabiona to Polacy napadli Rosję, a teraz przez tworzenie Ukrainy niweczą ideę pansławizmu. Ukraina była zawsze sporem między Rosją a Polską, w końcu zawsze prawosławna Ukraina, wróciła do prawosław. Rosji.

W ostatnich czasach zmienili trochę agitację, i ma utworzyć się związek Rosjan, który by miał na celu, w pierwszej linii wejść w kontakt ze wszystkimi Rosjanami tak poza granicą Rosji jak i z zamieszkałymi w Rosji.

W drugiej linii szukania zawierania stosunków ze wszystkimi państwami, które walczą przeciw bolszewikom a więc i z Polakami. Dopiero po zwalczeniu bolszewików można będzie myśleć o odbudowaniu Rosji.

Mówią tu że generał Wrangel szuka porozumienia z Polakami, że z Paryża Wrangel otrzymał w tym celu wskazówki.

Jak z przyłączonych gazet widoczne bardzo często w ostatnich czasach opowiadają o rozruchach w Moskwie, że Lenin zabity, że Brusilow opanował Moskwę.

Rosjan Brenko Brenkowski był jednego dnia u mnie i prosił mnie o wiadomości z Polski. Powiedział mi że stoi na stanowisku porozumienia Polaków z Rosjanami.

Powiedziałem że dobrze, że naradzę się z posłem naszym. Debata żadnej nie prowadziłem. Brenkowski więcej do mnie nie przyszedł a jak się później poufnie dowiedziałem, opowiadano w redakcji, że dla artykułów porozumienia Rosjan z Polską w tej gazecie miejsca niema.

- 1 -

OCENA SYTUACJI ZEWNĘTRZNEJ

Najważniejszą sprawą zewnętrzną polityki dla SHS. jest sprawa Rjecki, sprawa ta przybrała dla Jugosławii bardzo niekorzystny stan. Rząd SHS. oczekiwał, że nowe ministerjum Włochów w skład, którego wejdą socjaliści będzie szukał porozumienia z Jugosławją, nadzieje zawiodły, socjaliści nie weszli do ministerjum a Giolliti stoi na stanowisku nie dać nic.

Włosi okupują tereny Dalmacji i Rjecki i nie chcą się zgodzić na oddanie Rjecki z równoczesnym oddaniem Dalmacji. Włosi mówią, my to mamy, my będziemy to trzymać, jeżeli Jugosławja będzie chciała nam to odebrać siłą, to wtedy my będziemy bronić naszego posiadania, wojny my nie chcemy ale oddać dobro wolnie też nie chcemy. Rząd SHS. musi nam zrobić ustępstwa.

Wszystkie gazety Jugosławskie występują w artykułach przeciwko Włochom.

W samej Serbji sprawa Rjecki ma mało odgłosu, dużo zato w Chorwacji i Słowenji.

Agitacja przeciw Włochom przeniosła się na teren okupowany przez Włochów, w Tryjeście były rozruchy. Żołnierze włoscy, którzy mieli iść do Albanji odmówili posłuszeństwa. Jeden oficer włoski został zabity. Tak samo w Rjece wieczne rozruchy i napady na poszczególnych żołnierzy włoskich. Włosi ze swej strony robią represję i wydalają wszystkich podejrzanych Jugosławian z terenów przez nich okupowanych. Rząd SHS. popiera potajemnie te rozruchy tak w Albanji jak i na terenach okupowanych przez Włochów. Włosi zarzucają że strejki i rozruchy we Włoszech zostały wywołane i podtrzymywane przez Jugosławian, posadzają też i Francję, że rozruchy te popiera.

Posel francuzki w Rzymie otrzymał z Paryża 30 milionów franków francuzkich. Włosi pytają się na co te sumy.

Do akcji zbrojnej przeciw Rjece rząd SHS. nie może wystąpić z powodu braku materiałów wojennych, przytem kraj znępany wojną nie mógł by ponieść dalszych ciężarów wojny. Naród serbski przymuszony wojną o nową wojnie nic nie chce wiedzieć, taka akcja mogła by być tylko podstawą do komunizmu

lub do wszelkich innych przewrotów. Jak już depeszowała w Chorwacji i Słowenji, tworzą się przy pomocy rządu SHS. potajemnie oddziały ochotnicze w przyważnej części ze zbiegów z terenów okupowanych, przeciw wrochom. ~~XXXXXXXXXXXX~~

Przed konstytuanta musi rząd stać na stanowisku przy należności Rjeki do Jugosławji, ażeby pokazać jak stara się o całość Jugosławji. I tak wysłanie 3 pułków piechoty i jeden pułk kawalerji, jest rodzaj demonstracji i pokazanie Chorwatom i Słowenom, że rząd robi co może. Sprawa Rjeki przez, którą Jugosławja widzi swoje odosobienie brak przyjaźni może zmienić stanowisko do Bułgarji.

Równocześnie rząd SHS. stara się o przyjaźń i najlepsze stosunki z Grecją.

Stosunki z Rumunją polepszyły się bardzo, rząd SHS. szuka porozumienia z Rumunami.

Jugosławja jest bardzo zaniepokojona porozumieniem Austryji z Włochami. Mówią tu że Włosi praktykują taktykę okrążenia. Włosi starają się o wpływy w Bułgarji, Austryji i Węgrzech ażeby okrążyć Jugosławję ze wszystkich stron wrogami.

Rząd SHS. zajęty sprawami wewnętrznymi do akcji zbrojnej mało zdolny, powziął stanowisko wyczekujące, szerszej polityki zagranicznej niema chwilowo stoi po stronie Ententy gdyż tylko z tej strony oczekuje pomocy w rozstrzgnięciu sprawy Rjeki.

Czy pod wpływem Rosji zaimeni w przyszłości kierunek polityki zewnętrznej, trudno ocenić.

STOSUNEK do POLSKI

Stosunek do Polski bardzo dobry, my mamy w całym Narodzie serbskim wielką sympatję, widzianą te przy moich staniach o tranzyt materjałów wojennych do Polski. Widać że Serbowie obawiają się jedynie, że nam nieuda się nasza sprawa, tworzenie wielkiej Polski, ale są nam życzliwi a wpływy rosyjskie nam do tego czasu nie bardzo zaszkodziły. Widząc Polskę między dwoma nieprzyjaciółmi Rosją i Niemcami, życzliwi by sobie ażeby my się z rosyjskami pogodzili. Jugosławjani wierzą, że car

więcej niepowstanie a chcieli by ażeby my znów Rosją dobrze
żyli.

Wrogo nam usposobiona jest gazeta socjalistyczna
robotnicza "Radnicze Nowine". Gazeta ta jest bezwarunkowo przez
bolaszewików płacona, jak mi to sam szef policji opowiadał.

Gazeta ta podaje artykuły wrogie nam i wzywa pro-
letariat do walki przeciw Polsce. Agitacja ta jest bez skutku
nawet w klasie robotniczej mamy dużo sympatji.

za zgodność:

Teraacki
-pro-

Porwocinski m.p.
Major